

Ild. Aleksandr Skrjabin og Rued Langgaard Rued Langgaard Festival 2020 3 – 6/9

Torsdag d. 3/9

Mysteriet. Festivalåbning

Kl. 16.30 Domkirken

Da Aleksandr Skrjabin døde i 1915 som 43-årig, efterlod han sig skitser til indledningen af *Mysteriet*, et stort rituel værk, der skulle opføres over 7 dage i en tempellignende bygning ved Himalayas fod i Indien - med deltagelse af både instrumentalister, sangere og dansere og med appel til alle sanser. Publikum skulle ikke blot være tilhørere, men deltagere, og Skrjabin forestillede sig, at *Mysteriet* ville føre til en åndelig verdensrevolution. Med udgangspunkt i Skrjabins skitser har Bo Gunge og Lars Møller komponeret *Mysteriet ved drømmens undfangelse*, en musikalsk liturgi, der trækker på både klassisk musik, jazz og verdensmusik.

Præ-temafanfare

Festivalåbning ved Ulla Visbech, Kulturchef Esbjerg Kommune.

Temafanfare

Skrjabins verden – ind i *Mysteriet*. Ved Esben Tange.

Bo Gunge og Lars Møller: *Mysteriet ved drømmens undfangelse* (40') Uropførelse.
Bearbejdelse og arrangement af Aleksandr Skrjabin/*Mysteriet. Indledende Handling* (1903-15)

Celebrant og Vandreren: Jakob Bloch Jespersen (basbaryton)
Slagtøjsgruppe: Christian Martinez (Esbjerg Ensemble), Anders Elten, Tomek Szcepaniak
The Orchestra: Lars Møller (dirigent/tenorsaxofon), Kasper Wagner (altsaxofon), Jesper Riis (trompet), Mia Engsager (basun), Klaus Løhrer (basbasun og dhunchen), Thor Madsen (guitar), Kaspar Vadsholt (bas) og John Riddle (trommer)
Vor Frelsers Kirkes Kor, Esbjerg
En stemme: Sidse Lund-Bach Henriksen, mezzosopran.
Lurorkestret "Det Herlige Enfoldige Lurendrejerlaug udi Brørup by"
Big Band Ribe
Yogagruppe: Kirstine Bennike Solten, Dagmar Kristine Fabricius Bjørnskov, Signe Jette Gjerluf Kristiansen
Dirigenter: Mikkel Andreassen og Lars Møller
Koncept: Esben Tange, Bo Gunge, Lars Møller og Jakob Bloch Jespersen.

Aleksandr Skrjabin kort

Kl. 19 Domkirken

Til trods for at Aleksandr Skrjabin kun komponerede for klaver og orkester, var han en visionær komponist, der kom til at spille en enestående rolle i både russisk og europæisk musikhistorie.

Foredrag ved Bertel Krarup, musikhistoriker og tidligere konservatorierektor.

Til minde om en far - Langgaard strygekvartet-maraton I

Kl. 20 Sct. Catharinæ Kirke

Rued Langgaards samlede værker for strygekvartet, der her for første gang opføres i sin helhed, giver et sjældent indblik i en komponist, der spænder fra en romantisk og dybt personlig, tilbageskuende stil til et moderne ekspressivt udtryk.

I *Strygekvartet nr. 1* og *Variationer over "Mig hjertelig nu længes"* mindes Rued Langgaard en tabt tid, der var endegyldigt forbi med faderen Siegfried Langgaards død i begyndelsen af 1914. Få år efter sætter Langgaard den nye verden i toner med en visionær maskinmusik i *Strygekvartet nr. 2*.

Sent i livet begyndte Langgaard på endnu en strygekvartet, men efter få tanker bryder han af og noterer i manuskriptet: "Ak, hvorfor fortsætte, hvem bryder sig om skøn ny Musik". Den ufærdige kvartet er aldrig blevet spillet til koncert, så det er på tide.

Rued Langgaard: *Strygekvartet Allegro grazioso* (1950) (1') Fragment. Uropførelse.

Rued Langgaard: *Strygekvartet nr. 1* BVN 68 (1914-15 rev. 1936) (38')

- Andante ma non troppo
- Allegretto scherzando
- Grave
- Sostenuto

pause

Rued Langgaard: *Variationer over "Mig hjertelig nu længes"* BVN 71 (1914-15) (15')

- Introduction: Solenne sostenuto, lento
- Var. I: Andante sostenuto
- Var. II: Poco lento sempre tranquillo
- Var. III: Lento
- Var. IV: Andante sostenuto – Lento – Andante sostenuto
- Var. V: Poco allegro tranquillo
- Var. VI: Tranquillo sospirando
- Var. VII: Poco allegro maestoso – Allegro fiero – Più tranquillo

Rued Langgaard: *Strygekvartet nr. 2* BVN 145 (1918) (26')

- Bortdragende Stormsøyer
- Bortkørende Tog
- Skumrende Landskab
- Vandring

Nightingale String Quartet

Langgaard Lounge

Kl. 22.30 Domkirken

Mød en række af dagens kunstnere, nyd en Rued Langgaard porter fra Ribe Bryghus og hør Langgaards *Sponsa Christi tedium vitæ*, der ulmer af religiøs ekstase, og Skrjabins *Sonate nr. 10*, hvor det svirrer med triller, og hvorom Skrjabin sagde: ”Min tiende sonate er en insektsonate. Insekter er født af solen... de er solens kys.”

Rued Langgaard: *Sponsa Christi tedium vitæ* (Kristi Brud livslede) Fantasia virtuosa BVN 297 (1944) (5')

Aleksandr Skrjabin: *Sonate nr. 10* op 70 (1912-13) (12')

Gustav Piekut, klaver

Moderation: Jens Cornelius

Fredag d. 4/9

RagaMeditation morgenkoncert

Kl. 9 Processionsgangen, Kannikegården

Begynd dagen med en RagaMeditation, hvor klassisk musik fra Indien fortolkes på solosaxofon. Hør også om Aleksandr Skrjabin og Rued Langgaards østlige inspiration samt om den østlige og afrikanske mystik og traditionelle musik, der ligger til grund for *Mysteriet* opført ved Festivalens åbningskoncert.

RagaMeditation i klassisk indisk Dhrupad stil (25')

Lars Møller, saxofon

Panel samtale og dialog med publikum (25')

Lars Møller, Bo Gunge og Esben Tange

Rued Langgaard: *Gitanjali-Hymner* (Efter Tagore). Uddrag.

- *Den hvileløse Vind* (3')

Berit Johansen Tange, klaver

Ego

Kl. 10.30 – 11.15 Ribe Katedralskole

Både Aleksandr Skrjabin og Rued Langgaard var kunstnere med en helt særlig selvforståelse. De havde en forestilling om, at de med deres musik kunne ændre verdens gang.

Foredrag ved Søren Schauser, lektor og forfatter til blandt andet *Ego. Det tænkende menneske fra hulemand til verdensborger*.

Ind i musikken

Kl. 11.40 – 12.15 Ribe Katedralskole

Kom tæt på musikken og musikerne i Nightingale String Quartet, der er midt i en Langgaard Maraton, hvor alle Langgaards ni strygekvartetter opføres i løbet af tre dage. Få også indblik i forspillet til *Antikrist* samt musik af Skrjabin, som Langgaard-bandet Dybfølt Kvintet og elever ved Ribe Katedralskole nyfortolker.

Rued Langgaard: *Rosengardsspil* BVN 153 (1918) Uddrag.

Rued Langgaard: *Strygekvartet nr. 3* BVN 183 (1924) Uddrag

Antikrist Forspil Arrangement: Mathæus Bech

Prometheus/Sfærernes Musik, Metamorfoser. Arrangement: Mathæus Bech

Nightingale String Quartet

Kirstine Elise Pedersen, cello og Mathæus Bech, kontrabas (medlemmer af Dybfølt Kvintet)
Studerende fra Ribe Katedralskole

Rosengardsmusik - Langgaard strygekvartet-maraton II

Kl. 15 Sct. Catharinæ Kirke

Rued Langgaards samlede værker for strygekvartet, der her for første gang opføres i sin helhed, giver et sjældent indblik i en komponist, der spænder fra en romantisk og dybt personlig, tilbageskuende stil til et moderne ekspressivt udtryk. I kurbyen Kyrkhult i Blekinge, hvor Rued Langgaard boede i huset Rosengården, oplevede den unge Langgaard sit livs kærlighed i sommeren 1913. Igen og igen vender Langgaard tilbage til denne skelsættende tid. Det er tilfældet i de tre kvartetter fra 1918, hvor nostalgisk

drøm og klassisk enkelthed går op i en højere enhed. Og det gælder også den korte sats *I Holmens Kirkes Kapel*, der efter at have været bortkommet nu endelig kan uropføres.

I Holmens Kirkes Kapel (Lille Strygekvartet) BVN 388 (1949) (1') Uropførelse (version for strygekvartet).

Rued Langgaard: *Rosengårdsspil* BVN 153 (1918) (26')

- Interiör
- "Mozart"
- Draabefald
- Rococo

Rued Langgaard: *Strygekvartet i As-Dur* BVN 155 (1918) (23')

- Allegro con brio
- Molto allegro scherzando
- Lento dolente
- Allegro agitato

Rued Langgaard: *Strygekvartet nr. 6 i én sats* BVN 160 (1918-19) (15')

- Poco tranquillo – Poco vivace... Semplice, non mosso (Svensk Folkevisemelodi)

Nightingale String Quartet

Koncertintroduktion

Kl. 19.30 Sct. Catharinæ Kirke

Intro til Skrjabins farver, Prometheus og Antikrist

Ved Søren Schauser, forfatter og lektor ved Det Kgl. Danske Musikkonservatorium.

Ild – Prometheus og Antikrist

Kl. 20.30 Domkirken

Skrjabins sidste store værk, *Prometheus*, der har undertitlen *Le Poème de Feu* (Ilddigt), bygger på myten om Prometheus, der stjal ilden fra guderne for at give den til menneskene. I et vibrerende, moderne tonesprog, hvor melodi og harmoni opløses i en højere enhed, fornemmes Skrjabins forestilling om Prometheus som visdommens flamme. Foruden kor, orkester og soloklaver er *Prometheus* komponeret for et lysklaver, der med udgangspunkt i en farveskala, hvor alle farver har en betydning, projiceres synkront med musikken.

Langgaard beskrev sit hovedværk *Antikrist* som en "Mysterieopera". I operaens første fem billeder - *Vildsomhedens Lys – Hoffærdigheden – Håbløsheden – Begærligheden – Alles strid mod Alle* - skildres forskellige sider af "Jegets Storhedsvanvid", der leder frem til

vendepunktet i det sidste billede *Fortabelsen*, hvor dommedag indtræffer, og den gamle verden fortæres af flammer.

Antikrist er et signaturværk for Rued Langgaard Festival og ligesom ved iscenesættelsen i 2015 følges Langgaards anvisninger til regi og scenografi, der blandt andet indbefatter gaslygter med "usikre gasflammer", "brede gasflammer" og "forblæste gasblus".

Aleksandr Skrjabin: *Prometheus, Le Poème de Feu* (Ilddigt), for klaver, orkester, kor og farveklaver. Op. 60 (1910) (Michael Kurth version) (21')

Orgel i flammer - pause og intermezzo på Domkirkepladsen

Undervejs i koncerten inddrages Domkirkepladsen hvor billedkunstneren Ea Borre opfører værket *Materialisering af Rued Langgaards skæbneakkord*. Værket er et installatorisk, kompositorisk og performativ værk.

Kunstneren har til lejligheden skabt et orgel, som en fritstående installation på domkirkepladsen, hvor tonerne frembringes ved opvarmning fra gasflammer. Der indgår i alt fire toner, der stammer fra et personligt skæbnemotiv, som Langgaard har benyttet i en række værker fra slutningen af 1920'erne og frem til Ribe-tiden.

Ea Borres *Materialisering af Rued Langgaards skæbneakkord* er en fortolkning af Langgaards barndoms fascination af gaslygter og skæbnemotivet som blandt andet beskriver Rued Langgaards desperation i hans senere år.

Ea Borre: *Manifestation af Rued Langgaards skæbnemotiv* (10')

Performer: Ea Borre

Rued Langgaard: *Antikrist* BVN 192 (1921-23, omarb.1926-30) (100')

Arrangement med hensyntagen til Covid-19 ved Michael Schönwandt

Opera i prolog, seks Billeder og en Slutning.

Tekst af komponisten.

Lucifer og En stemme: Simon Duus baryton

Gådestemningens Ekko: Trine Bastrup Møller sopran

Gådestemningen og Løgneren: David Danholt, tenor

Munden, der taler store Ord: Gert Henning-Jensen tenor

Mismodet: Adam Frandsen tenor

Dyret i Skarlagen: Peter Lodahl tenor

Den store Skøge: Signe Asmussen, sopran

Hadet: Frederik Rolin baryton

Guds Stemme: Elof Westergaard

Kristoffer Hyldig, klaver
Matias Vestergård Hansen, lysklaver
Vor Frelsers Kirkes kor
Sønderjyllands Symfoniorkester
Dirigent: Michael Schönwandt

Iscenesættelse: Esben Tange
Lysdesign og special effects: Lars Egegaard Sørensen
Kostumer: Birthe Hald
Produktionsassistent: Bjørn Ibsen
Forestillingsleder: Lotte Bille Glæsel
Lokale statister fra Ribe Kammerkor og Drakomir

Lørdag d. 5/9

Larmens Kirke-Øde og Guds Effata

Kl. 10 Domkirken

Teologiske tanker og refleksioner om Langgaards Antikrist, en ”Kirke-opera”, hvor musik, ord og scenetableauer spiller sammen.
Foredrag ved Elof Westergaard, biskop over Ribe Stift.

Den store Mester kommer - Langgaard strygekvartet-maraton III

Kl. 11 Sct. Catharinæ Kirke

Rued Langgaards samlede værker for strygekvartet, der her for første gang opføres i sin helhed, giver et sjældent indblik i en komponist, der spænder fra en romantisk og dybt personlig, tilbageskuende stil til et moderne ekspressivt udtryk.
Strygekvartet nr. 3 er radikal musik, komponeret i samme periode som *Antikrist*, og ligesom i operaen oplever vi en kamp på toner, når Langgaard konfronterer tidens destruktive kræfter med salmemelodien Den store Mester kommer. I *Strygekvartet nr. 5* fra året efter er Langgaards musik forvandlet. En tabt fortid anes i kvartetten, der i en periode hed ”Glemsels-Stemninger”. Fortiden er også nærværende i *Strygekvartet nr. 4*, og i dette tilfælde er det igen sommerminderne fra Rosengaarden og Kyrkhult i Sverige – set gennem et slør af skønhed.

Rued Langgaard: *Strygekvartet nr. 3* BVN 183 (1924) (15’)
- Poco allegro rapinoso (rovbegærligt)
- Presto scherzoso artificioso (underfundigt)
- Tranquillo – Scherzoso schernevole (spodsk)

Rued Langgaard: *Strygekvartet nr. 5* BVN 189 (1925) (30’)

- Andante quasi andantino misterioso
- Scherzo grazioso
- Lento misterioso
- Lento – Allegretto quasi andantino... Molto allegro

Rued Langgaard: *Strygekvartet nr. 4 “Sommerdage”* BVN 215 (1931) (21’)

- Andantino scherzoso
- Scherzoso
- Sostenuto – Allegretto, scherzoso... Allargando

Strygekvartetsats ”Italiensk Scherzo” BVN 408 (1950) (2’)
Nightingale String Quartet

Ekstase

Kl. 15 Domkirken

I det store orkesterværk *Le Poème de l’Extase* har Skrjabin skabt en flimrende, farverig musik, hvor han søger ekstasen, der for Skrjabin var højdepunktet af al væren, og som netop var mulig at opnå igennem kunsten. Sideløbende med musikken skrev Skrjabin et 300 linjer langt digt, der også har titlen *Le Poème de L’Extase*, og hvori kosmos og ånd forenes i en ny verdensorden med kunstneren i centrum. Til slut i digtet lyder det: ”Universet forkynder med et glædesfyldt skrig: Jeg er!”

Musikken til *Le Poème de l’Extase* præsenteres her for første gang i en version for orgel.

Koncerten begynder med Langgaards *Elias i Uvejret* og *Nemo contra deum nisi deus ipse* (Ingen imod Gud undtagen Gud selv) over henholdsvis en bibelsk tekst og et citat af Goethe. Begge værker er uhyre dramatiske og beskæftiger sig med de sidste tider, hvor en ild skal rasere verden.

Rued Langgaard: *Elias i Uvejret* BVN 204 (1930-31) (7’)

Rued Langgaard: *Nemo contra deum nisi deus ipse* (Ingen imod Gud undtagen Gud selv) BVN 217 (1932-33) (15’)

Aleksandr Skrjabin: *Le Poème de L’Extase* op. 54 (1905-1908) (21’) I arrangement for orgel ved Erik Kolind. Uopførelse.

Erik Kolind, orgel

Vers la Flamme

Kl. 20 Sct. Catharinæ Kirke

Skrjabin komponerede sin *Klaversonate nr. 5* samtidig med orkesterværket og digtet *Le Poème de l'Extase* og satte fire linjer fra digtet over sonaten: ”Jeg kalder jer til liv, oh mystiske kræfter! Druknet i skaberåndens mørke dybder, frygtssomme antydninger af liv, jeg bringer jer dristighed.” I de følgende klaverværker *Sonate nr. 9 Sort Messe, Deux Danses* op. 73 og *Vers la Flamme* oplever vi mystik i forskellige forklædninger. Fra det sødmefyldt kærtegnende i *Sonate nr. 9* til mødet med den altfortærende lysflamme i *Vers la Flamme*.

I det blafrende Efteraarslygteskær tager Langgaard os med ned i helvede, hvor flammerne fortærer de forpinte sjæle, og hvor gnistrende accenter antænder et bål i musikken. I ungdomsværket *Fantasie-Sonate* er vi i en romantisk verden, rig på ekstase, men også mod længsel efter noget højere, hvilket antydes i en ”himmelsk Stemme” mod slutningen. Mange år efter i satsen *Efteraarsengel* i *Vanvidsfantasi* vender Langgaard igen blikket mod himlen, der anes i et lysende skær i det hinsides.

Lysdesign med udgangspunkt i Skrjabins farveteori og billeder af Vasilij Kandinsky.

Aleksandr Skrjabin: *Deux Danses* op. 73 (1914) (7')

- *Guirlandes*
- *Flammes sombres* (mørke flammer)

Rued Langgaard: *I det blafrende Efteraarslygteskær* Stemningsbilleder i een Sats BVN 206 (1930 1931-33) (9')

Rued Langgaard: *Fantasie-Sonate* BVN 121 (1916) (18')

Aleksandr Skrjabin: *Klaversonate nr. 5* op. 53 (1907) (12')

Ildnatur - pause og intermezzo i Klostergården

Poetisk akademisk foredrag om ild og kunst (7')

Tore Tvarnø Lind, black metal-forsker og lektor ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab.

Niklas Sivelöv: *Impromptu blanc* 5/9 2020

Aleksandr Skrjabin: *Sonate nr. 9 Sort Messe* op. 68 (1912-13) (9')

Rued Langgaard: *Vanvidsfantasi* BVN 327 (1947/49) Uddrag

- *Efteraarsengel* (6')

Aleksandr Skrjabin: *Vers la Flamme, Poème* op. 72 (1914) (7')

Niklas Sivelöv, klaver

Lysdesign: Lars Egegaard Sørensen

Koncept: Esben Tange

Et Blik ind i Herlighedsriget

Dybfølt Kvintet – Debut

Kl. 22.30 Domkirken

Dybfølt Kvintet er et nyt ensemble med musikere fra forskellige musikalske miljøer, der nyfortolker Rued Langgaards musik ved at spiller nye arrangementer af originale værker. Ved debutkoncerten indleder Dybfølt Kvintet med forspillet til *Antikrist*, hvorom Langgaard sagde: ”Guds vilje, løfter vort Haab mod Herlighedsriget”. I *Efterhaanden vanvittigt Tempo*, der bygger på klaverstykket *Hél-Sfærernes Musik*, spiller motivet As – F – D – B, der var et personligt skæbnesymbol for Langgaard, en afgørende rolle.

Antikrist, Forspil

Kobjælder i Granskoven (fra *Sommerferie i Blekinge*)

Vals til Rued (*Andante religioso*)

Svensk (fra *Sommerferie i Blekinge*)

Den Hvileløse Vind (fra *Gitanjali Hymner*)

Sol derovre gaar til Hvile (fra *Lenaustemninger*)

Strygekvartet nr. 3 - Poco allegro rapinoso (rovbegærligt)

Symfoni nr. 2, Vaarbrud - Moderato con poco moto

Prometheus/Sfærernes Musik, Metamorfoser

Efterhaanden vanvittigt Tempo (Hél-Sfærernes Musik)

Vals til Rued, Reprise

Henrik Goldschmidt, obo

Adi Zukanovic, keyboard

Lena Jonsson

Kirstine Elise Pedersen, cello

Mathæus Bech, bas

Kira Martini, vokal

Søndag d. 6/9

Højmesse

Kl. 10 Domkirken

Med musik af Langgaard

Langgaard og det filosofiske

Kl. 13 Domkirken

Rued Langgaard var gennem hele livet optaget af filosofi og mystik. Filosofen Severin Christensen spillede en særlig rolle og fik betydning for Langgaards forestilling om Alle Tings Musik - et fremtidigt religiøst samfund, hvor kunst og musik spiller en hovedrolle. Foredrag ved Bendt Viinholt Nielsen, forfatter til *Den ekstatiske outsider*, Rued Langgaards værktørfortegnelse m.m.

Afgrund og musikalsk spøg

Kl. 15 Sct. Catharinæ Kirke

I en periode på små 10 år skrev den unge Rued Langgaard en række vidt forskellige originale kammermusikværker, der spænder fra det humoristiske til det apokalyptiske. I *Scherzo* og *Augustinusiana* for strygetrio samt *Septet* er vi på klassiske grund med glimt i øjet, hvorimod der viser sig en drømmeverden rig på skovstemninger og religiøse anelser i *I Blomstringstiden* og *Lenaustemninger* for vokal og strygekvartet. Endelig får vi i *Humoreske* og *Afgrundsmusik* et indblik i de dæmoniske kræfter, der også er på spil i dommedagsoperaen *Antikrist. Afgrundsmusik*, der oprindeligt er komponeret for solo klaver, får her en ekstra farlig dimension i kraft af Allan Gravgaard Madsens arrangement skrevet til Esbjerg Ensemble.

Rued Langgaard: *Scherzo over Motiverne C A og "Ach, du lieber Augustin"* BVN 62 (1913)
To violiner og cello. (6')

Rued Langgaard: *Augustinusiana. En musikalsk spøg* BVN 63 (1914) To violiner og cello.
(5')

Rued Langgaard: *Humoreske* Sekstet. Fløjte, obo, engelskhorn, klarinet, fagot og militærtromme. BVN 176 (1922-23) (12')

Rued Langgaard: *I Blomstringstiden* BVN 136 (1917) (9')

2 Stykker til digte af Alvilde Prydz. Sopran strygekvartet

- *Der ringer klokker over by*

- *Stille orgelklang*

Pause

Rued Langgaard: *Lenaustemninger* BVN 138 (1917) (14')

Mezzosopran og strygekvartet

- *Bleg, stille Falmen alle Vegne* Roligt
- *Gjennem Krat og dunkle Bregner* Ikke hurtigt
- *Vindstød over Søen fare* Hurtigt
- *Sol derovre gaar til Hvile* Temmelig langsomt

Rued Langgaard: *Afgrundsmusik. En Sonate for Klaver* BVN 169 (1921-24) Arrangement (2015/2017) ved Allan Gravgaard Madsen for Esbjerg Ensemble. (16')

- *Inflexibile mostroso* (Strengt, rædselsfyldt)
- *Frenetico, quasi rondo*

Rued Langgaard: *Septet* Fløjte, obo, 2 klarinetter, 2 horn og fagot BVN 95 (1915) (14')

Signe Asmussen, sopran

Esbjerg Ensemble